

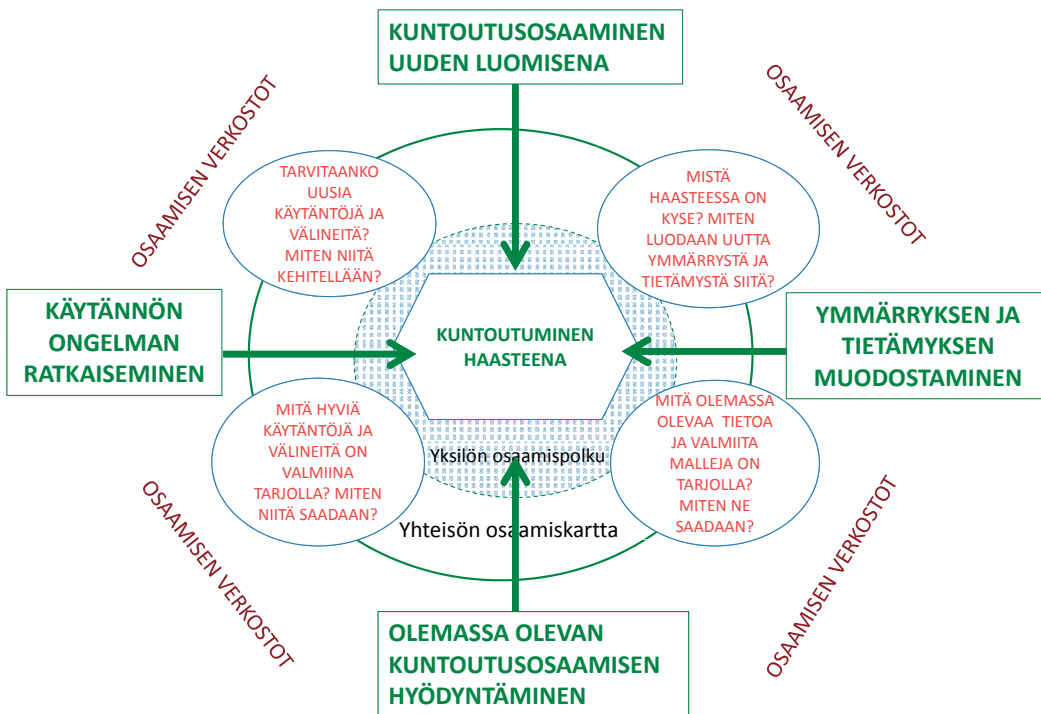
YHTEISTÄ KUNTOUTUSOSAAMISTA RAKENTAMASSA

Kahdessa kuntoutuskeskuksessa kehitetään kuntoutustoimintaa kuntoutujan näkökulmasta. Apuna kehittämistyön käynnistämiseksi käytettiin kuntoutusosaamisen yhteiseen suunnitteluun kehitettyä karttaa.

Työn ja elämän monimutkaistuminen asettaa haasteita sekä työntekijöille että työyhteisöille. Kuntoutuksella on pyritty aina vastaamaan ajassa oleviin haasteisiin ja tarpeisiin. Erityises-

ti laitoskuntoutus on uusien haasteiden edessä, ja toiminnan kehittäminen muuttuvia tarpeita vastaavaksi on ajankohtaista. Uusiutuminen edellyttää uusien toimintatapojen löytämistä. Uudistuva kuntoutusosaamisen vaatii sujuvia kehittämisprosesseja ja käytännön työn kokonaisvaltaiseen hahmottamiseen soveltuvia työvälineitä. Kaisankodissa ja Kiipulan kuntoutuskeskuksessa hyödynnettiin kuntoutusosaamisen yhteisen suunnittelun karttaa jäsentämään

Kuvio 1. Kuntoutusosaamisen yhteisen suunnittelun kartta (Ahonen ym. 2014).

jo olemassa olevia hyviä toimintatapoja ja käytäntöjä sekä pohtimaan uusia tarvittavia käytäntöjä kuntoutumisen edistämiseksi.

Kehittämisen jäsentymisen kartan avulla

Kaisankodin ja Kiipulan kuntoutuskeskuksissa käynnistettiin kehittäminen kuntoutusosaamisen yhteisen suunnittelun kartan avulla. Tämä väline kuntoutusosaamisen kartoittamiseen on julkaistu vuonna 2014 (kuvio 1). Ahosen ym:iden (2014) mukaan kartan avulla kuntoutumisen haastetta voidaan konkretisoida ja tehdä ymmärrettäväksi. Tällöin myös kuntoutusosaamisen johtaminen ja oppiminen tulee mahdolliseksi. Parhaimmillaan kartan avulla luodaan työyhteisölle osaamiskartta, jonka tarkoituksena on toimia yhteisenä keskustelun välineenä. Kartan avulla voi yhdessä tarkastella organisaatiossa vallitsevaa ymmärrystä, kuntoutumisen ratkaisuja ja niiden kehittämissuunnitelmia. (Ahonen ym. 2014.)

Kaisankodin ja Kiipulan kuntoutushenkilöstö koostuu eri alojen asiantuntijoista, ja työ toteutuu moniammatillisesti. Lähtökohtana kehittämistyölle pidettiin sitä, että kuntoutukseen liittyvää osaamista, tietoa ja välineitä on jo käytössä runsaasti. Siten oli perusteltua tarkastella jo käytössä olevaa osaamista ja käytäntöjä sen sijaan, että kehitettäisiin pelkästään uutta. Samalla tarkastelun kohteena oli kartan keskiöön nimetyn haasteen kannalta olennainen osaaminen. Kartta antoi mahdollisuuden jäsentää kuntoutustoimintaa erilaisista tuloilmastoista. Kartan avulla mahdollistui yhtälailla kuntoutujan kuin ammattilaisenkin tuottaman tiedon jäsentäminen.

Kuntoutusosaamista voidaan kartassa jäsentää sekä käytännön toiminnan että tiedon muodostuksen kautta. Kartta havainnollistaa sen, ollaanko ratkaisemassa käytännön ongelmaa vai onko kyseessä uudenlaisen tietämyksen ja ymmärryksen muodostamiseen liittyvä haaste. Toisaalta kartan avulla pystytään jäsentämään jo olemassa olevaa osaamista, käytäntöjä ja tietoa sekä pohtimaan, tarvitaanko mahdollisesti jotain uudenlaista kuntoutusosaamista, jolla haasteeseen voidaan vasta-

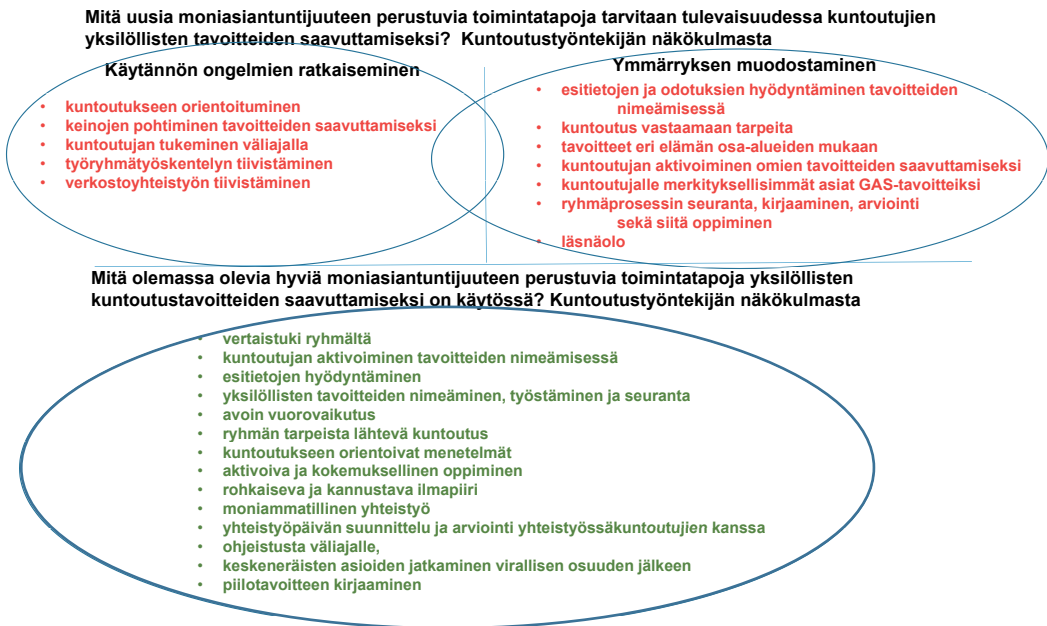
ta. Karttaa voidaan soveltaa sekä yksilön että työyhteisön osaamisen kartoittamiseen, ja se mahdollistaa myös koko kuntoutuksen toimintaverkoston yhteisen osaamisen tarkastelun. Kuntoutustoiminnan yhteisenä tavoitteena on kuntoutumisen edistäminen, joka kartassa on sijoitettu keskiöön. Molemmista kuntoutuslaitoksissa nimettiin haaste kuntoutumisen edistämiseksi, jota lähdettiin tarkastelemaan yhteiskehittelyn menetelmiä hyödyntäen.

Aineistoa kartalle voivat tuottaa kuntoutustyöntekijät ja kuntoutujat. Kartasta johdetut tarkentavat kysymykset sopivat hyvin kuntoutujan asiantuntijuuden hyödyntämiseen kehittämistoiminnassa ja yhteisen, kuntoutumiseen liittyvän haasteen ratkaisemisessa. Kuntoutuksen kehittämistoimintaa rikastuttaa se, että kuntoutujan asiantuntijuus nostetaan kuntoutuksen käytäntöjen kehittämisessä ammattilaisen näkökulman rinnalle tasavertaisena.

Kuntoutusosaamisen jäsentymisen Kaisankodissa

Kaisankodissa kehitettäväksi haasteeksi nimettiin yksilöllisten kuntoutustavoitteiden saavuttaminen. Tätä haastetta lähdettiin tarkastelemaan jo olemassa olevien hyvien, moniasiantuntijuuteen perustuvien toimintatapojen sekä uusien, tulevaisuudessa tarvittavien toimintatapojen näkökulmasta. Kehittämistyön kehittämistehtävät sekä teemahaastatteluiden tarkentavat kysymykset määriteltiin kartan avulla johdettujen apukysymyksien pohjalta. Kehittämistyön tulosten analysointiin kartta toimi välineenä nimetyn haasteen kokonaisvaltaiselle tarkastelulle ja kehittämistekojen määrittämiseksi. Saadut tulokset asetettiin kartalle, jonka avulla nähtiin, mitä olemassa olevia hyviä moniasiantuntijuuteen perustuvia toimintatapoja on jo käytössä. Kartalle sijoitettiin myös uudet tulevaisuudessa tarvittavat toimintatavat. Ne voitiin sijoittaa kartalle siten, että nähtiin, onko kyse käytännön ongelmien ratkaisemisesta vai uuden ymmärryksen muodostamisesta. Kartat tehtiin sekä kuntoutujien että kuntoutustyöntekijöiden tuottaman aineiston perusteella, ja niitä pystyttiin myös vertaamaan keskenään. Kuviossa 2 on esimerkki työntekijöiden kehittämistyössä tuot-

Kuvio 2. Kuntoutusosaamisen kartta moniasiantuntijuuteen perustuvasta toimintatavasta yksilöllisten kuntoutustavoitteiden saavuttamiseksi.

taman aineiston sijoittamisesta kartalle. Kartan avulla voitiin huomata, miten paljon hyväksi koettuja toimintatapoja on käytössä, sekä se, että uuden ymmärryksen muodostamisen esteenä voi olla käytännön ongelmien ratkomista ja päinvastoin.

Kuntoutusosaamisen jäsentyminen Kiipulassa

Kiipulassa kehittämistyön lähtökohtana oli yhteisen ymmärryksen muodostaminen kuntoutumisesta. Kuntoutumista tarkasteltiin sekä kuntoutujien että ammattilaisten näkökulmista. Aineisto kerättiin toiminnallisessa pienryhmyöskentelyssä, jonka tuloksena saatiin näkemyksiä kuntoutumisesta moninäkökulmaisesti. Kuntoutujista ja ammattilaisista koostettu kehittäjäryhmä muodosti yhteistä ymmärrystä kuntoutumisesta eri näkemysten pohjalta äänestämisen sekä dialogisen vuorovaikutuksen keinoin. Tulokseksi saatiin kuntoutumisen yhteinen viitekehys, joka Kiipulassa on työkyvyn edellytysten turvaamista, psyykkisten ja fyysisten voimavarojen lisääntymistä ja positiivinen muutos aikaisempaan toimintaan nähden.

Kartan avulla jäsennettiin myös olemassa olevaa kuntoutusosaamista. Kiipulassa ammattilaiset pohtivat, mitä hyviä, olemassa olevia käytäntöjä kumppanuudesta on jo käytössä kuntoutumisen edistämiseksi, ja muodostivat asiasta yhteisen ymmärryksen. Tulevaisuudessa tarvittavia kumppanuuskäytäntöjä tuottivat sekä kuntoutujat että ammattilaiset yhteiskehittämällä. Yhteiskehittelyn menetelmänä toimi pienryhmyöskentely, jonka lähtökohtana toimi yhteisesti määrittely ymmärrys kuntoutumisesta. Pienryhmyöskentelystä nousseita ideoita reflektettiin koko kehittäjäryhmän kesken ja pohdittiin hyvien käytäntöjen toteuttamis- ja käyttökelpoisuutta. Kehittämistyön pohjalta syntyi kiipulainen kuntoutusymmärrys (kuvio 3), jossa yhdistyvät sekä yhteinen ymmärrys kuntoutumisesta että hyvät käytännöt kumppanuudesta.

Kartta ohjaa yhteisen toiminnan tarkasteluun

Kartan rakenne ja sinne sijoitettava aineisto sopivat moniammatillisen työyhteisön yhteisen toiminnan tarkasteluun. Kartan avulla voidaan osallistaa koko työyhteisö yhtei-

Kuvio 3. Kiipulalainen kuntoutusymmärrys.

seen pohdintaan siitä, minkälaista osaamista, toimintatapoja ja ymmärrystä yhteisöllä on. Työstämisen vaiheet ja valmis kartta sopivat kuntoutusosaamisen johtamisen välineeksi moniammatillisissa asiantuntijaorganisaatioissa. Kuntoutujan asiantuntijuus mahdollistuu kartan avulla ja auttaa vahvistamaan kuntoutujan roolia kuntoutuksen kehittäjänä.

Karttaan sijoitetun tiedon avulla saadaan tutkitun tiedon tuloksista myös visuaalinen näkymä osaamisen ja ymmärryksen painopisteisiin. Tätä kautta voidaan organisoida tietoa ja kohdentaa kehittämistoimintaa oikeaan suuntaan. Karttaa on mahdollista tarkastella kokonaisuutena tai hyödyntää vain joitakin osa-alueita kerrallaan.

Kuntoutustoiminnan kehittämisessä on kyse laajoista kokonaisuuksista. Tästä syystä tarvitaan tämän kaltaista välinettä, joka mahdollistaa nimetyn haasteen pohtimisen erilaisista näkökulmista. Ammattilaisten tehtäväksi jää vaalia yhdessä tunnistettuja hyviä toimintatapoja ja luoda puitteet uusien, yhdessä kehitettyjen toimintatapojen toteutumiseksi tulevaisuudessa.

Tämä kirjoitus pohjautuu Niina Henttonen ja Vuokko Vainoniemen kuntoutuksen ylemmän ammattikorkeakoulututkimuksen tutkimukselliseen kehittämistyöhön, jonka kehittämistehtävät olivat muodostuneet kuntoutusosaamisen yhteisen suunnit-

telun kartan perusteella. Työt ovat saatavilla theseus-tietokannssa joulukuussa 2015.

Niina Henttonen, kuntoutus YAMK-opiskelija, fysioterapeutti, Kiipulasäätiö kuntoutuskeskus

Vuokko Vainoniemi, kuntoutus YAMK-opiskelija, fysioterapeutti, Kartanokylpylä Kaisankoti

Salla Sipari, FT, yliopettaja, Metropolia Ammattikorkeakoulu

Elisa Mäkinen, FT, yliopettaja, Metropolia Ammattikorkeakoulu

Lähteet

Ahonen H, Kekäläinen K, Mäkinen E, Rahikka A, Sipari S (2014) Osaamispolku yhteiselle kartalle. Verkko-dokumentti: <http://uasjournal.fi/index.php/uasj/article/view/1632/1556>. Luettu 4.11.2015.

Henttonen N (2015) Kiipulalainen kuntoutusymmärrys. Yhteinen ymmärrys kuntoutumisesta rakentuu kumppanuudessa. Tutkimuksellinen kehittämistyö YAMK. Metropolia. Helsinki.

Vainoniemi V (2015) Moniasiantuntijuuteen perustuva toimintatapa yksilöllisten kuntoutustavoitteiden saavuttamiseksi. Tutkimuksellinen kehittämistyö YAMK. Metropolia. Helsinki.

Kuntoutussäätiö kouluttaa

7.1.–25.8.2016

Työkykykoordinaattorikoulutus – ammatillinen täydennyskoulutus (9 pv)

7.–8.1, 2.2, 1.3, 5.–6.4, 24.5, 24.–25.8.2016

29.1.2016

Ettinen asiakkaan kohtaaminen - narratiivisesti ja ratkaisukeskeisesti

17.–18.3.2016

Kuntoutuspäivät 2016 – Kohti uutta työtä

**Ohjelmat ja ilmoittautumiset:
www.kuntoutussaatio.fi**